

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการต่อต้านกลุ่มทุนข้ามชาติ กรณีศึกษาธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ธนรัฐ ใหม่คามิ*

(วันรับบทความ : 31 ตุลาคม 2560 /วันแก้ไขบทความ : 25 สิงหาคม 2561 /วันตอบรับบทความ : 4 กันยายน 2561)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาปรากฏการณ์การค้าปลีกขนาดใหญ่ในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ห้างบิ๊กซีและห้างเทสโก้โลตัส) (2) เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปกป้องสิทธิการค้าของชุมชน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาโดยวิธีเลือกแบบเจาะจงจำนวน 80 คนโดยการสัมภาษณ์ ผลวิจัยพบว่า (1) ปรากฏการณ์ธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่ได้มีการขยายกิจการของตนให้ครอบคลุมสู่ชุมชน อย่างรวดเร็วและจำนวนมาก ในขณะที่ร้านค้าปลีกดั้งเดิมต่างทยอยปิดกิจการเป็นจำนวนมาก โดยกฎหมายเฉพาะเพื่อควบคุมการขยายตัวของธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่ และการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจึงนับเป็นการสูญเสีย ตามแนวทางการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ (2) บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีบทบาทในการปกป้องสิทธิทางการค้าของชุมชนจากกลุ่มทุนขนาดใหญ่ โดยมีการควบคุมโครงสร้างของอาคาร มีการพิจารณาออกใบอนุญาตให้ประกอบกิจการขนาดใหญ่ รวมถึงการทำประชาคมในแต่ละพื้นที่ และการบังคับใช้กฎหมายผังเมือง เพื่อ ประโยชน์ในการควบคุมการขยายตัวของธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการแก้ไขปัญหาการค้าในชุมชน โดยมีการจัดโครงการอบรมพัฒนาศักยภาพของร้านค้าปลีกดั้งเดิมอย่างต่อเนื่อง มีการจัดสรรงบประมาณหรือจัดหาสินเชื่อเพื่ออุดหนุนในการปรับปรุงคุณภาพมาตรฐานและรูปแบบทางการค้าให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ : บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ กลุ่มทุนข้ามชาติ/ธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่/
กลุ่มผู้ต่อต้าน

* รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

The Role of Local Governments in the Fight against Transnational Capital: A Case Study Large Retail Area in the Northeast

Tanarat Maikamie^{*}

(Received Date : October 31, 2017, Revised Date : August 25, 2018, Accepted Date : September 4, 2018)

Abstract

The purpose of this research was to (1) study the large retail phenomenon in the northeastern community. (Big C and Tesco Lotus) (2) to study the role of local government organizations in protecting trade rights of the community. Target group used in this research. The research found that (1) the phenomenon of large retail business has expanded its business to cover the community. Fast and lots While traditional retailers have closed down a lot. The law specifically regulates the expansion of large retail businesses. And the enforcement of existing legal measures is not as effective. The phenomenon is a loss. Follow the guidelines for sustainable development. (2) The role of local government organization in the Northeast. Has played a role in protecting the commercial rights of the community from large capital groups. The structure of the building. Considering the licensing of large enterprises. Including referendums in each area. And the enforcement of town planning law in order to control the expansion of large retail businesses. Local government has solved the problem of trade in the community. The training program on the development of traditional retail stores continues. Budget allocations or subsidized loans are used to improve quality, standards and trade patterns.

Keywords: The Role Local Governments/ Multinational Capital Groups/ Large Retail Businesses/ Groups Oppose

^{*} Doctor of Political Science, Faculty of Political Science and Public Administration Rajabhat Maha Sarakham University

บทนำ

รัฐได้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมหลังรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 16 ปี พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติไว้ในหมวด 9 เรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 282 ถึง มาตรา 290 ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้ส่งผลให้เกิดการปฏิรูปโครงสร้างอำนาจ และความสัมพันธ์ทางอำนาจ ระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น (โกวิทย์ พวงงาม, 2552, น.37)

จุดเปลี่ยนที่สำคัญทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจ และความเป็นอิสระ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีสาระสำคัญในการกระจายอำนาจ เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองได้ และมีอิสระในการดำเนินงานในท้องถิ่น ซึ่งบัญญัติไว้ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในมาตรา 78 รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภค รวมถึงสาธารณูปการตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น

ในขณะเดียวกันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี 2540 บัญญัติให้รัฐต้องสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรี มีการแข่งขันกันอย่างเสรีและเป็นธรรมป้องกันการผูกขาด ประชาชนมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพ ส่วนรัฐมีหน้าที่ต้องสร้างกติกาทางการค้าให้เป็นธรรมต่อเอกชน และไม่เข้าไปแทรกแซงการค้าขายแข่งกับเอกชน ซึ่งรัฐจะต้องทำการควบคุมกติกาทั้งทำให้เป็นการค้าที่เสรีและเป็นธรรม การค้าเสรีส่วนใหญ่นั้นก่อให้เกิดการค้าที่ไม่เป็นธรรม การค้าที่ไม่เป็นธรรมจะเกิดกับกลุ่มทุนที่ผูกขาดมีอำนาจการเงินสูงเป็นกลุ่มทุนขนาดใหญ่ที่ได้รับการดูแลสนับสนุนอย่างดีจากภาครัฐ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลกระทบคือกลุ่มทุนขนาดเล็กไม่มีอำนาจต่อรองไม่สามารถแข่งขันได้ และในรอบหลายปีที่ผ่านมา มีกลุ่มทุนขนาดใหญ่จากต่างประเทศเข้ามาลงทุนในตลาดค้าปลีกค้าส่งในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก (ธนาภรณ์ แสงทอง, 2556, น.4)

เนื่องจากในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประสบภาวะวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจึงทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศเกิดการขาดสภาพคล่องทางการเงิน โดยประเทศไทยได้ยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 281 และประกาศใช้พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 การตราพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจค้าปลีกของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 เป็นการเปิดเสรีให้คนต่างด้าวเข้าสู่ตลาดการค้าปลีกในประเทศไทยได้ง่ายขึ้น ในขณะที่ประเทศไทยอยู่ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการค้าปลีกของกลุ่มบริษัทไทยขาดสภาพคล่องทางการเงินเป็นจำนวนมาก จึงเป็นโอกาสของธุรกิจค้าปลีกข้ามชาติที่จะเข้ามาลงทุนในประเทศไทย ธุรกิจค้าปลีกข้ามชาติเข้ามาลงทุนในประเทศไทยมากมาย เช่น บิ๊กซี เทสโก้-โลตัสและคาร์ฟู (บริษัท ซี เอ อินเตอร์เนชั่นแนล อินฟอร์เมชั่น จำกัด, 2542, น.16-20)

การเข้ามาของกลุ่มทุนธุรกิจค้าปลีกต่างชาติ ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมากในธุรกิจค้าปลีกของประเทศไทย เพราะกลุ่มทุนดังกล่าวมีศักยภาพด้านการลงทุน (เงินทุน) ด้านเทคโนโลยี และมีแผนกลยุทธ์ทางตลาด เห็นได้จากการเติบโตขยายกิจการอย่างรวดเร็วและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทางตลาดที่กว้างขวางและทุกกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น ตั้งแต่ชุมชนที่มีจำนวนประชากรหนาแน่นไปยังชุมชนขนาดเล็กหรือที่เรียกว่านโยบาย “ย่อขนาด” (Downsizing) จากข้อมูลพบว่า ในปี พ.ศ. 2555 ห้างค้าปลีกเทสโก้โลตัสมีแผนการขยายสาขา โดยมีงบประมาณสำหรับการลงทุนเป็นจำนวนเงินที่ไม่ต่ำกว่า 7,000 ล้านบาทเพื่อเปิดสาขาใหม่มากกว่า 300 สาขา และการเปิดสาขาใหม่นี้มีเป้าหมายที่จะให้ครอบคลุมรูปแบบทางธุรกิจของเทสโก้โลตัสทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบตลาดโลตัส โลตัสเอ็กซ์เพรส เทสโก้โลตัสเอ็กซ์ตร้า เช่นเดียวกันกับรายของบริษัท บิ๊กซี ซูเปอร์เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน) ที่ได้มีการเปิดเผยว่า บริษัทฯ มีแผนการลงทุนระยะยาวในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2555 - 2559 โดยจะมีการขยายสาขาให้บริการเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิมหลายเท่าตัว โดยมีเป้าหมายว่าบริษัทจะเป็นผู้นำทางตลาดของห้างค้าปลีกของไทย นอกจากการมีแผนการลงทุนอย่างชัดเจนแล้ว ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมามีในตลาดค้าปลีกขนาดใหญ่มีการแข่งขันกันสูงมาก ทั้งเรื่องราคา คุณภาพ ปริมาณ และกลยุทธ์ทางการตลาดมีการใช้สื่อโฆษณา เทคโนโลยีที่ทันสมัย การผลิตสินค้าในชื่อตนเองเข้ามาใช้ในการแข่งขันทางการค้าร้านค้าปลีกสมัยใหม่ จนในที่สุดธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่กลายเป็นผู้นำของตลาดค้าปลีกแทนที่ห้างสรรพสินค้าท้องถิ่นของไทย (นิพนธ์ พัวพงศกรและคณะ, 2556)

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากค้าปลีกข้ามชาติได้ขยายสาขาสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทำให้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในชุมชนโดยส่งผลกระทบต่อธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กหรือร้านค้าปลีกดั้งเดิมที่เรียกว่าร้าน “โชห่วย” ต้องปิดกิจการลงเป็นจำนวนมากในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงมีการรวมตัวต่อต้านการเกิดขึ้นของร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มประชาชนจังหวัดอุดรธานี กลุ่มประชาชนอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มประชาชนอำเภอบึงโขงพย่อง จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มประชาชนอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น และกลุ่มประชาชนอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น เพื่อปกป้องสิทธิทางการค้าของตน หอการค้าจังหวัดอุดรธานี ได้แสดงจุดยืนในเรื่องนี้อย่างชัดเจนไม่เห็นด้วยในการขยายสาขาของยักษ์ใหญ่ค้าปลีกลงในพื้นที่อำเภอรอบนอกของจังหวัดอุดรธานี เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2549 ที่ ลานหน้าพระอนุสาวรีย์รัชกาลที่ 5 ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี กลุ่มมิตรภาพกุมภวาปี และเครือข่ายต่อต้านห้างค้าปลีก - ค้าส่งต่างชาติ อำเภอกุมภวาปี อำเภอโนนสะอาด อำเภอศรีธาตุ อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี ประมาณ 500 คน ได้รวมตัวกันประท้วงต่อต้านห้างค้าปลีกค้าส่งขนาดใหญ่พร้อมยื่นหนังสือคัดค้านการขยายสาขาของห้าง เทสโก้ โลตัส ต่อนายอำนาจผการัตน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี แต่นายอำนาจติดภารกิจ นายวิรัตน์ ลิ้มวิวัฒน์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี จึงออกมารับหนังสือแทนผู้ว่าฯ ส่งชะลอค้าปลีกยักษ์ โดยเฉพาะ Lotus Express เปิดสาขาเปิดร้านค้าท้องถิ่น เฉพาะหน้าให้หยุดเปิดโลตัสย่อยใน อ.วังสามหมอ-โนนสะอาด พร้อมเสนอ

ออกกฎ เข้มเปิดได้แต่ต้องห่างจากเขตเทศบาล/เขตวางผังเมืองรวมไม่น้อยกว่า 15 กม. เพราะจะส่งผลกระทบอย่างมากต่อวิถีชีวิตชุมชนและสร้างความเดือดร้อนต่อผู้ประกอบการรายย่อย ที่เป็นฐานรากของเศรษฐกิจพอเพียง นายมนัส พลน้ำเที่ยง แกนนำพ่อค้าแม่ค้า จ.อุดรธานี ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกรายย่อยต่างวิตกกังวลกับการรุกขยายสาขาของบริษัทค้าปลีกค้าส่งขนาดใหญ่ ที่เป็นนายทุนต่างชาติที่มีแผนเข้ามาลงทุนใน จังหวัดอุดรธานี โดยเฉพาะห้างเทสโก้ โลตัส มีแผนจะเปิดสาขาย่อย โลตัสเอ็กซ์เพรส (Lotus Express) แทบทุกอำเภอ ทั้งๆ ที่มีการคัดค้านจากร้านค้าปลีกรายย่อยท้องถิ่น และได้ขอให้จังหวัดช่วยชะลอการก่อสร้างของค้าปลีกข้ามชาติ (สรูปข่าว ผู้จัดการออนไลน์.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2549)

กล่าวได้ว่าผลกระทบที่มีต่อร้านค้าปลีกดั้งเดิม ร้านค้าปลีกขนาดเล็ก และร้านค้าปลีกขนาดกลางในท้องถิ่นต้องประสบภาวะยอดขายลดหรือปิดกิจการ ผลกระทบต่อทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคของประชาชน และผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนมาตรการทางกฎหมายผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายพยายามเสนอร่างกฎหมายที่เรียกว่า “กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจการค้าปลีกหรือค้าส่ง” หรือ “กฎหมายคุ้มครองร้านโชห่วย” ซึ่งมีการเสนอร่างจากทั้งฝ่ายรัฐบาลสำนักงานผู้แทนการค้าไทย และภาคประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นมาตรการทางกฎหมายเฉพาะในการจัดระเบียบการประกอบธุรกิจค้าปลีกและค้าส่ง และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การนำกฎหมายอื่นที่มีอยู่มาใช้ เช่น พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 กรณีมีเหตุที่ผู้ประกอบการมีพฤติกรรมการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2540 กรณีเกี่ยวกับการกำหนดราคาสินค้าที่ไม่เป็นธรรม หรือพระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ.2518 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ต่อกรณีที่มีการก่อสร้างหรือกรณีที่หน่วยงานของรัฐอนุญาตให้ก่อสร้างที่อาจขัดต่อกฎหมายเกี่ยวกับการจัดระเบียบเมืองหรืออาคาร หรือใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 กรณีที่ผู้บริโภคไม่ได้รับความเป็นธรรม เป็นต้น แต่อย่างไรก็ดี การใช้มาตรการทางกฎหมายดังกล่าวได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีใช้กฎหมายที่มีเจตนารมณ์โดยตรงในการคุ้มครองสิทธิของผู้ประกอบการรายย่อยแต่อย่างใด (นิพนธ์ พัวพงศกร, 2556)

ผลที่เกิดขึ้นจากร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ที่เห็นได้ชัดที่ส่งผลต่อร้านค้าดั้งเดิมไม่สามารถรักษาอาชีพดั้งเดิมของตนไว้ได้และผู้ประกอบการรายใหม่ไม่สามารถเข้าสู่ตลาดได้ถือเป็นการละเมิดสิทธิทางการค้าชุมชนหรือไม่ และผลที่เกิดขึ้นเช่นนี้อยู่ในความรับผิดชอบของใคร

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการต่อต้านกลุ่มทุนข้ามชาติ : กรณีศึกษา ธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างการค้าชุมชนและการขยายสาขาของธุรกิจค้าปลีกข้ามชาติสู่ชุมชนกับการใช้อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น ในการปกป้องสิทธิทางการเมืองการค้ำของชุมชน และนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อเสนอแนะทางในการวางนโยบายทางสังคมชุมชนองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งของคนในชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปรากฏการณ์ของกลุ่มทุนข้ามชาติที่เข้ามาบีบคั้นในชุมชน
2. เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมิติการป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนทางการเมืองการค้ำของชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2) ผู้นำกลุ่มต่อต้านค้าปลีกข้ามชาติ (3) ผู้ประกอบการค้าปลีกดั้งเดิม (4) ประชาชนทั่วไป
2. ขอบเขตด้านสถานที่ อำเภอกุมวาปี จังหวัดอุดรธานี อำเภอปักธงชัยจังหวัดนครราชสีมา อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
3. ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัย ศึกษาถึงการกระจายอำนาจจากภาครัฐสู่ท้องถิ่น และบทบาทหน้าที่ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการต่อต้านกลุ่มทุนข้ามชาติ และการป้องกันสิทธิทางการเมืองการค้ำของชุมชน
4. ขอบเขตด้านเวลา การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างปี 2559 - 2560

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ (1) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง (2) ผู้นำกลุ่มผู้ต่อต้านธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่ข้ามชาติ (3) ผู้ประกอบการธุรกิจดั้งเดิมในชุมชน (4) ประชาชนทั่วไป ในอำเภอกุมวาปี จังหวัดอุดรธานี อำเภอปักธงชัยจังหวัดนครราชสีมา อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัย

พบว่า บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการต่อต้านกลุ่มทุนข้ามชาติในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีบทบาทในการปกป้องสิทธิการค้าของชุมชนจากกลุ่มทุนข้ามชาติดังต่อไปนี้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการควบคุมโครงสร้างของการประกอบธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่ดังนี้

1.1 มีการตราพระราชบัญญัติควบคุมการขยายสาขาของธุรกิจค้าปลีกข้ามชาติ

1.2 มีการพิจารณาอนุญาตให้ประกอบกิจการหรือขยายสาขาของธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่ มีการพิจารณาถึงผลกระทบที่มีต่อร้านค้าปลีกดั้งเดิม ร้านค้าชุมชน และมีการรับฟังความเห็นจากกลุ่มผู้ต่อต้านธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่และรับฟัง ข้อเสนอแนะระดับจังหวัด

1.3 มีการพิจารณาและรับฟังข้อเสนอแนะของประชาชนรวมถึงการทำประชาคมในพื้นที่ ทบพวนนโยบายการบังคับใช้กฎหมายผังเมือง เพื่อ ประโยชน์ในการควบคุมการขยายตัวของธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ประกอบการ การค้าในชุมชนดังนี้

2.1 มีการจัดโครงการอบรมพัฒนาศักยภาพของร้านค้าปลีกดั้งเดิมอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

2.2 มีการจัดสรรงบประมาณหรือจัดหาสินเชื่อเพื่ออุดหนุนในการปรับปรุงคุณภาพมาตรฐานและรูปแบบทางการค้าให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.3 มีการสนับสนุนให้ร้านค้าปลีกดั้งเดิมเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำและเงื่อนไขพิเศษเพื่อปรับปรุงร้านค้าของตนให้มีศักยภาพแข่งขันได้

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการป้องกันโดยสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการในชุมชนที่ได้รับผลกระทบ จากค้าปลีกข้ามชาติ ดังนี้

3.1 มีการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนโดยความร่วมมือเพื่อบูรณาการระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนและภาคประชาชน ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

3.2 มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพิจารณาถึงการป้องกันปัญหาระบบเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม หรือการลงทุนจากปัจจัยภายนอกที่จะมีผลกระทบต่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน

3.3 มีการส่งเสริมให้เกิดการจัดตั้งเครือข่ายผู้ประกอบการร้านค้าปลีกดั้งเดิมทั้งในระดับภูมิภาคและท้องถิ่น โดยมีการสนับสนุนให้มีกองทุนเพื่อส่งเสริมงานเครือข่ายร้านค้าปลีกดั้งเดิม เพื่อ

ใช้เป็นทุนอุดหนุนและสนับสนุนการดำเนินงานเกี่ยวกับบรรณรค์การศึกษาและรวบรวมเกี่ยวกับข้อมูลทางสถิติ และข้อเท็จจริงของสถานการณ์ การค้าปลีกในแต่ละพื้นที่ มาตรการเฝ้าระวังตลอดจนการเผยแพร่ข้อมูลและการประชาสัมพันธ์

3.4 มีการประสานความร่วมมือกับประกอบธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่ในการจัดทำประมวลจริยธรรมทางธุรกิจเรื่องการอยู่ร่วมกันของชุมชนเข้มแข็ง โดยขอความร่วมมือและสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนระบบเศรษฐกิจชุมชน เช่น การจ้างแรงงานท้องถิ่น การเป็นแหล่งกระจายสินค้ากระจายรายได้ให้แก่ร้านค้าปลีกดั้งเดิม เป็นต้น

4. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีแนวทางในการสร้างจิตสำนึกร่วมกันระหว่างกลุ่มทุนข้ามชาติกับกลุ่มผู้ต่อต้าน ดังนี้

4.1 มีการถ่ายทอดการปลูกฝังนโยบายเรื่องการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืนไปสู่ส่วนราชการทุกระดับ เพื่อให้เกิดหลักคิดและแนวทางสู่การปฏิบัติที่ยึดรอบคอบที่ถูกต้องตรงกัน กล่าวคือ การปลูกฝังเรื่องการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต้องอยู่บนฐานของหลักความยุติธรรมของคนในสังคม เช่น โอกาสของการเข้าถึงและได้ใช้ทรัพยากรอย่างเท่าเทียมกัน การกระจายการลงทุนและผลประโยชน์ตอบแทนที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาอย่างเหมาะสม การสร้างความเป็นธรรมในระบบเศรษฐกิจและการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน

4.2 มีการดำเนินการทบทวนและเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจด้วยการสร้างจิตสำนึกร่วมกันระหว่างคนในสังคม และปลูกฝังให้เกิดความตระหนักรู้ การคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม และความรับผิดชอบร่วมกัน

4.3 มีการสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายเพื่อการทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แลกเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์ ข้อมูลข่าวสาร และการเรียนรู้ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ตลอดจนแหล่งความรู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยให้มีความตระหนักถึงความสำคัญของร้านค้าปลีกดั้งเดิมท้องถิ่นหรือร้านค้าโชห่วยในฐานะกลไกสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการต่อต้านกลุ่มทุนข้ามชาติกรณีศึกษาค้าปลีกขนาดใหญ่ เพื่อเป็นการแก้ปัญหา สิทธิการค้าของชุมชนของประเทศไทยต่อไปนั้น เห็นได้ว่ากฎหมาย ที่เกี่ยวข้องยังมีข้อจำกัดต่อการให้อำนาจต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนและสิทธิชุมชน อยู่หลายประการ ทั้งนี้ หากพิจารณาถึงหลักการกระจายอำนาจการปกครองและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องแล้ว จึงขอเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

ในการบริหารจัดการท้องถิ่น นั้น หลักการสำคัญเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางโครงสร้างระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงไม่ควรจำกัดการใช้อำนาจอยู่ที่รัฐเพียงอย่างเดียวเท่านั้น วิธีชีวิตของสังคมไทยและของชุมชนนั้นในการพัฒนาท้องถิ่นมีมาอย่างช้านาน ย่อมมีสิทธิในการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างจริงจัง ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองของประชาชนได้ ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมิได้จำกัดอยู่เพียงรูปแบบเดียวเหมือนกันทั้งประเทศ แต่อาจมีโครงสร้างภายในแตกต่างกันไปตามลักษณะเฉพาะของการมีส่วนร่วมของชุมชนในแต่ละพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีรูปแบบและวิธีการตามแบบอย่างของตนเองตามจารีตประเพณีท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ประชาชน ชุมชน และวัฒนธรรม ที่เป็นการรับรองสิทธิทางการเมืองการปกครองในชุมชนและสิทธิชุมชนที่มีอยู่เดิมตามธรรมชาติมากกว่าเป็นการจัดตั้งตามเงื่อนไขที่รัฐส่วนกลางกำหนด

กล่าวโดยสรุป องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจมิได้จำกัดอยู่เพียงรูปแบบเดียวเหมือนกันทั้งประเทศ แต่อาจมีโครงสร้างภายในแตกต่างกันไปตามลักษณะเฉพาะของการมีส่วนร่วมของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ดังนั้น โครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจะสอดคล้องกับสภาพชุมชน สังคม วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของประชาชน และนำไปสู่การปกครองตนเองของท้องถิ่นต่อไปที่แตกต่างจาก ทฤษฎีสัจนิยม ซึ่งรัฐเป็นผู้มีบทบาทหลักแต่เพียงผู้เดียวในการดำเนินการ

ผู้วิจัยเสนอความเห็นว่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรทบทวนโดยต้องปกป้องรักษาสิทธิชุมชนควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ทิศทางพัฒนาชุมชนควรวางอยู่บนกรอบความคิดเรื่อง “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ต้องคำนึงถึงสิทธิการปกครองในชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นซึ่งมีหลักสำคัญ

ประการแรกว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องเสนอแนะภาครัฐให้อำนาจหน้าที่จัดระเบียบทางเศรษฐกิจที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพสังคมและสิทธิการปกครองของชุมชนของท้องถิ่น

ประการที่สอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเสนอต่อภาครัฐให้กระจายอำนาจสู่ชุมชนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คนในสังคมของท้องถิ่น อย่างแท้จริง

ประการสุดท้าย คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องสร้างการคุ้มครองสิทธิการปกครองของชุมชน ต้องได้รับการถ่ายทอด การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจและภาคประชาชนมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่ภาคปฏิบัติอย่างจริงจังโดยก่อนที่จะดำเนินมาตรการในทางปฏิบัติใดๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการชะลอการอนุญาตโครงการใดๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนไว้เป็นการชั่วคราวก่อน จนกว่าจะแน่ใจว่ามีกลไกคุ้มครองที่ปกป้องชุมชนภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าวมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในทางปฏิบัติสำหรับการคุ้มครองสิทธิชุมชนและสิทธิมนุษยชน ดังนี้

ข้อเสนอแนะสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนโดยความร่วมมือเพื่อบูรณาการระหว่าง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาวเอกชนและภาคประชาชนได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หอการค้าจังหวัด และตัวแทนร้านค้าชุมชน

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาถึงการป้องกันปัญหาระบบเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรมหรือการลงทุนจากปัจจัยภายนอกที่จะมีผลกระทบต่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการระดับชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการจัดตั้งเครือข่ายโดยมีการสนับสนุนให้มีกองทุนเพื่อส่งเสริมงานเครือข่ายร้านค้าปลีกดั้งเดิม เพื่อใช้เป็นทุนอุดหนุนและสนับสนุนการดำเนินงานเกี่ยวกับธรรมาภิบาล การศึกษาและรวบรวมเกี่ยวกับข้อมูลทางสถิติและข้อเท็จจริงของสถานการณ์การค้าปลีกในแต่ละพื้นที่ มาตรการเฝ้าระวัง ตลอดจนการเผยแพร่ข้อมูลและการประชาสัมพันธ์

4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการประสานความร่วมมือกับผู้ประกอบธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่ในการจัดทำประมวลจริยธรรมทางธุรกิจเรื่องการอยู่ร่วมกันของชุมชน โดยขอความร่วมมือและสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนระบบเศรษฐกิจชุมชน เช่น การจ้างแรงงานท้องถิ่น การเป็นแหล่งกระจายสินค้ากระจายรายได้ให้แก่ร้านค้าปลีกดั้งเดิม เป็นต้น

บรรณานุกรม

- โกวิท พวงงาม. (2552). *การปกครองท้องถิ่นไทยหลักการและมิติใหม่ในอนาคต*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- ธนาธรณ์ แสงทอง. (2554). ผลกระทบจากการขยายตัวของร้านค้าปลีกสมัยใหม่ต่อร้านค้าปลีกดั้งเดิมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *ข้อพระยอม*, (23), 66-81.
- นิพนธ์ พัวพงศกรและคณะ. (2556). *การค้าปลีกของไทย ผลกระทบของการแข่งขันจากผู้ประกอบการค้าปลีกขนาดใหญ่ต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- บริษัท ซี เอ อินเตอร์เนชั่นแนล อินฟอร์เมชั่น จำกัด. (2542). *โครงการศึกษาผลกระทบการแข่งขันและการรวมตัวของผู้ประกอบการค้าปลีกขนาดใหญ่ในประเทศที่มีต่อผู้บริโภคและร้านค้าปลีกขนาดเล็ก*. กรุงเทพมหานคร : กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์.